

2. Стебельська І. М. Інтернет-супермаркет фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://libfor.com/index.php?newsid=1239>

3. Малахова О. Л. Організаційні основи співпраці комерційних банків і страхових компаній [Текст] / О. Л. Малахова // Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє. – 2013. – Вип. 18. – С. 92-105.

Катерина СТЕЦЮК

студентка групи ЕУП-21

Тернопільський національний економічний університет

Науковий керівник:

к.е.н., доцент Метлушко О. В.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ МЕТОДІВ ОЦІНКИ ТА МІНІМІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ

Банківські ризики становлять цілісну систему, кількісний та якісний склад якої динамічно змінюється внаслідок розробки нових банківських продуктів, поширення систем автоматизації банківських операцій, транснаціоналізації банківської діяльності. Це обумовлює потребу в комплексній класифікації ризиків банківської діяльності.

Цінність якісної класифікації банківських ризиків полягає у доцільності її використання для пошуку внутрішніх резервів підвищення ефективності управління ризиками банківських операцій. Якісна класифікація банківських ризиків повинна ґрунтуватись на врахуванні впливу зовнішніх та внутрішніх ризикоутворюючих факторів. Варто зауважити, що часто дослідники, вивчаючи методи управління різними видами банківських ризиків, недостатню увагу приділяють їх систематизації. Разом з тим чітке розуміння взаємозв'язків між окремими видами ризику банків є основою адекватної оцінки можливих наслідків їх впливу на фінансовий стан банку.

Національний банк України в Методичних вказівках з інспектування банків «Система оцінки ризиків» з метою здійснення банківського нагляду виділив дев'ять категорій ризику, а саме: кредитний, ліквідності, зміни відсоткової ставки, ринковий, валютний, операційно-технологічний, репутації, юридичний та стратегічний. Ці категорії не розглядаються регулятором як взаємовиключні: Національний банк визнає, що «будь-який продукт або послуга може наражати банк на декілька ризиків», проте для зручності аналізу їх рекомендується виявляти та оцінювати окремо. Значна кількість альтернативних класифікацій банківських ризиків, на думку В. Зотова, пов'язана із різноманіттям існуючих ризиків, які виникають при здійсненні як активних, так і пасивних операцій банку [1, с. 40].

Вітчизняні та закордонні дослідники виокремлюють різні ознаки, що можуть бути використані при класифікації банківських ризиків. Аналіз різних варіантів класифікації ризиків вказує на наявність певних невідповідностей щодо трактування поняття та сутності окремих видів ризиків. Таким чином, постає завдання їх подальшої систематизації з урахуванням поточних тенденцій розвитку банківської діяльності. Основним результатом такої систематизації, як правило, стає розширення класифікаційних ознак групування банківських ризиків. На нашу думку, надмірне ускладнення їх ієрархії призводить до неможливості виконання такою класифікацією своєї основної функції – створення умов для ефективного управління банківською діяльністю.

Система мінімізації ризику реалізується через конкретні заходи, здійснювані на рівні стратегічного управління, організаційних підрозділів або в рамках взаємодії ряду підрозділів для контролю ризику будь-якої складної операції.

Є декілька способів управлінням ризику діяльності банку, спрямованих на мінімізацію ризику. До них відносяться:

1. Попередня оцінка можливих втрат за допомогою прогностичних методів аналізу наявної статистичної та динамічної достовірності інформації про діяльність самих банків, їх клієнтів, контрагентів, посередників, конкурентів. З цією метою в банках треба створювати відділи, що займатимуться аналізом рівня ризику і вироблятимуть заходи з управління ними в системі маркетингу;

2. Динаміка процентних ставок, які при збільшенні ступеня ризику збільшуються, і навпаки; ставки за пасивними операціями та операціями на міжбанківському ринку зазвичай нижчі від ставок за активними операціями і кредитними операціями з клієнтурою; чим стабільніший позичальник, тим нижче процентна ставка; довгострокові ставки змінюються плавніше, ніж короткострокові; ставки за кредитами із забезпеченням і короткострокових операцій нижчі, ніж ставки без забезпечення і за короткостроковими операціями;

3. Страхування кредиту як гарантію на випадок несприятливих обставин;

4. Хеджування (страхування ризику);

5. Відмова від пропозицій позичальника при занадто великому ризику;

6. Розрахунок умов кредиту, що застосовується в основному у випадках невеликих позик і особистого кредитування;

7. Диверсифікацію ризику, що представляє собою його розосередження. Вона може проявлятися в різних видах:

а) надання кредитів дрібнішими сумами більшій кількості клієнтів при зберіганні загального обсягу кредитування;

б) надання кредитів на консорціональній основі, коли для видачі великої суми кредиту об'єднуються декілька банків, утворюючи консорціум;

в) залучення депозитних вкладів, цінних паперів дрібнішими сумами від більшого числа вкладників;

г) отримання достатнього забезпечення за виданими кредитами.

Важливими умовами реалізації останньої вимоги є наявність заставного права; вміння правильно аналізувати і оцінювати платоспроможність позичальників; правильно орієнтуватися за оперативним стягненням боргу; застосування системи нормативів за активними і пасивними операціями. Вони встановлюються центральним банком і обов'язкові для виконання [3, с. 134].

Встановлення лімітів відноситься до визначення гранично допустимого рівня ризику, який керівництво банку готове прийняти відповідно до своєї стратегії. Ці ліміти зазвичай вказуються у внутрішньобанківських положеннях, інструкціях і методиках.

Після того, як банк минув початкову стадію свого існування, необхідна розробка стратегічного плану, що включає розділи за всіма найважливішими напрямками діяльності банку. У свою чергу, стратегічний план має втілюватися через оперативний план за окремими напрямками діяльності банку та інші документи, що реалізують функції стратегічного і оперативного управління. Такий набір документів становить методичну основу діяльності банківських працівників, і вони закладають загальну систему контролю і лімітів, необхідних для здійснення конкретних операцій.

Подібна система хороша в тому випадку, коли вона орієнтує працівників на запланований керівництвом бажаний рівень ризику. Наприклад, якщо ліміти дуже жорсткі і консервативні, керівники банків прагнуть здійснювати лише ті операції, ризик здійснення яких мінімальний. Навпаки, якщо ліміти розпливчасті, а обмеження несуттєві, банківські працівники орієнтовані на ризикованіші операції.

Таким чином, розробка системи лімітів на операції банків є одним з найважливіших методів управління ризиками, що ведуть до їх зниження.

Вкрай важливою процедурою є кількісне визначення рівня ризику, допустимого для окремих операцій, напрямків банківської діяльності, організаційних напрямків, а також всієї фінансової установи загалом. Важливо при цьому не обмежуватися виміром вже існуючого ризику, але оцінювати ризики освоєння нових ринків, операцій і напрямків банківської діяльності. Це завдання тісно пов'язане з маркетинговими дослідженнями. Системи вимірювання ризику мають визначати три його компоненти: розмір, тривалість періоду впливу, ймовірність настання негативної події.

Охарактеризуємо процес ціноутворення на кредити з урахуванням ризику. Процес виявлення ризику передбачає встановлення кредитних рейтингів. Оцінюючи рівень ризику за конкретним кредитом, керівництво банку має бути здатне встановити процентну ставку, іншими словами, отримати компенсацію за прийняття ризику. У плані позичальників (споживачів кредитів) – це індивідуальний підхід до визначення ризику. Метод визначення ризику в рамках кредитного портфеля можна вдосконалити шляхом присвоєння рейтингів різних напрямках кредитування або галузевої приналежності позичальників (наприклад, промисловість, торгівля, нерухомість).

Ступінь складності системи вимірювання ризику має відповідати ступеню ризикованості середовища, в якому діє банк. З іншого боку, систему доцільно створювати заздалегідь. Втрати від відсутності системи виявлення та вимірювання ризику набагато можуть перевищити вартість її створення та впровадження.

Основними банківськими ризиками є: валютні, процентні та кредитні ризики.

Валютні є частиною комерційних ризиків, до яких схильні учасники міжнародних економічних відносин.

Валютний ризик – це ризик втрат при купівлі-продажу іноземної валюти за різними курсами.

Валютний ризик, або ризик курсових втрат, пов'язаний з інтернаціоналізацією ринку банківських операцій, створенням транснаціональних (спільних) підприємств та банківських установ і диверсифікацією їх діяльності і являє собою можливість грошових втрат у результаті коливань валютних курсів [2 с.66].

У широкому розумінні кредитний ризик означає можливість фінансових втрат внаслідок невиконання зобов'язань контрагентами, насамперед, позичальниками. Кредитний ризик виникає як за балансовими, так і за позабалансовими зобов'язаннями контрагентів. Він може означати порушення не лише формальних, але і неформальних зобов'язань партнером, позичальником або емітентом, в також призвести і до реальних, і до суто номінальним втрат.

Важливим складником кредитного ризику є галузевий ризик, який пов'язана з невизначеністю у відносинах перспектив розвитку галузі позичальника, і ризик країни-місцеперебування позичальника. Останній має місце при кредитуванні іноземних позичальників і зумовлений дією чинника ризику, що відноситься до країни, в якій знаходиться позичальник.

Кредитний ризик присутній в явному вигляді при кредитуванні, формування портфеля цінних паперів, міжбанківських, валютних операціях, роботі з гарантіями і поручительствами, похідними цінними паперами та дилерської діяльності.

Кредитний ризик можна розглядати як один із найбільших ризиків, притаманних банківській діяльності. Невисокі темпи приросту обсягів і рентабельності кредитування змушують банки систематично і планомірно розробляти й удосконалювати методологію управління кредитними ризиками і створювати організаційні структури для її реалізації в повсякденному банківській практиці.

Кредитний ризик залежить від впливу багатьох чинників, які необхідно враховувати при його оцінці і прогнозуванні: макроекономічні фактори, чинники, пов'язані з підприємствами-позичальниками; чинники, пов'язані з банком [3 с. 146].

Література:

- 1 Аналіз мінімізації банківських ризиків [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-referat.com>.
2. Гаджієв Ф. Р. Управління валютними ризиками / Ф. Р. Гаджієв // Гроші та кредит. – 1999. – № 9. – С.66-69.
3. Осипенко Т. В. Про систему ризиків банківської діяльності / Т. В. Осипенко // Гроші і кредит. – 2000. – № 4. – С. 28-30.

Тетяна СУРМЯК

студентка гр. ФМС-42 факультету фінансів ТНЕУ

Науковий керівник:

к.е.н., доц. кафедри банківської справи Галицьке Ю.М.

ОЦІНКА КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПОЗИЧАЛЬНИКІВ ЯК ОСНОВА КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

Найпоширенішою причиною, через яку банк відмовляється надати кредит, є низький рівень кредитоспроможності позичальника.

Кредитоспроможність – наявність у позичальника (контрагента банку) передумов для проведення кредитної операції і його спроможність повернути борг у повному обсязі та в обумовлені договором строки. Щоб дати оцінку кредитоспроможності потенційного позичальника, кредитор мусить: детально проаналізувати інформацію, подану в заявці на кредит; вивчити отримані документи від цієї особи; звернутись за додатковою інформацією в бюро кредитних історій та визначити скоринг-бал клієнта [1].

В момент подачі запиту на отримання кредиту банк проводить аналіз отриманої заявки. При розгляді запитів на кредитування банк обов'язково проводить оцінку майбутньої платоспроможності потенційного позичальника. Це є одним із способів запобігання або хоча б зведення до мінімуму кредитного ризику банку.

Аналіз кредитної історії передбачає перевірку даних про якість платіжної дисципліни потенційного позичальника за раніше отриманими кредитами в цьому банку (у випадку чинного клієнта) або ж в інших банках. Для перевірки кредитної історії аналітики використовують внутрішні і зовнішні "чорні списки", "білі списки", існуючі бази кредитних історій. В Україні з такими базами великі проблеми... Не існує однієї загальної бази даних, що обумовлено в першу чергу небажанням банків розкривати конкурентам інформацію про позичальників. Тому не завжди, навіть у